EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 09 29
COM(2021) 599 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

DĖL DIREKTYVOS 2012/18/ES DĖL DIDELIŲ, SU PAVOJINGOMIS CHEMINĖMIS MEDŽIAGOMIS SUSIJUSIŲ AVARIJŲ PAVOJAUS KONTROLĖS ĮGYVENDINIMO IR VEIKSMINGUMO 2015–2018 M. LAIKOTARPIU

TURINYS

ĮVADAS 2

1. VALSTYBIŲ NARIŲ ATASKAITŲ SANTRAUKA 3

1.1. Objektų statistiniai duomenys 3

1.1.1. Objektų skaičius 3

1.1.2. Išorės avariniai planai 5

1.1.3. Visuomenei teikiama informacija 6

1.1.4. Patikrinimai 8

1.1.5. Draudimas eksploatuoti, sankcijos ir kitos prievartinės priemonės 9

1.2. Didelių avarijų statistika 10

2 PRAMONINIŲ AVARIJŲ PREVENCIJOS GERINIMO BŪDAI 13

3 IŠVADOS 15

ĮVADAS

Didelės, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusios avarijos kelia nemažą grėsmę žmonėms ir aplinkai. Be to, dėl tokių avarijų dažnai patiriama reikšmingų ekonominių nuostolių, jos trikdo tvarų ekonomikos augimą. Tuo pat metu be cheminių medžiagų neapsieiname daugumoje savo kasdienės veiklos sričių: jų yra praktiškai kiekviename įrenginyje, kuriuo naudojamės, jos prisideda prie mūsų gerovės, yra reikalingos sveikatai apsaugoti ir fiziškai apsisaugoti arba padeda įveikti naujus iššūkius per inovacijas. Siekiant kuo labiau sumažinti susijusią riziką, būtina imtis didelių avarijų, susijusių su pavojingomis cheminėmis medžiagomis, prevencijos priemonių ir užtikrinti tinkamą parengtį, prevenciją ir reagavimą tuo atveju, jeigu tokių avarijų vis dėlto įvyktų.

Europos žaliojo kurso komunikate reikalaujama, kad Komisija kartu su valstybėmis narėmis aktyviau dirbtų siekdama pagerinti pramoninių avarijų prevenciją[1]. Be to, Nulinės taršos veiksmų plane[2] Komisija paskelbė, kad ji toliau didins savo paramą valstybėms narėms, pavyzdžiui, vertinant objektų keliamą riziką, kad būtų sustiprintos prevencijos priemonės, ir galimų avarijų padarinius.

Direktyvoje 2012/18/ES[3] dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės (toliau – Seveso III direktyva) nustatyta reikiama rizikos valdymo priemonių, taikomų siekiant išvengti didelių avarijų ir mažinti jų padarinius, sistema. Tai naujausios kartos Seveso teisės aktas, įsigaliojęs 2015 m. birželio 1 d. Palyginti su ankstesniais dokumentais, jame sugriežtintos nuostatos dėl visuomenės dalyvavimo ir informavimo, žemėtvarkos planavimo, visuomenės teisės kreiptis į teismą ir nustatyti griežtesni tikrinimo standartai, siekiant užtikrinti, kad saugos taisyklės būtų veiksmingai įgyvendinamos.

Pagal 21 straipsnio 2 dalį valstybės narės kas ketverius metus teikia Komisijai įgyvendinimo ataskaitą. Šioje ataskaitoje apibendrinami valstybių narių pateikti 2015–2018 m. duomenys pagal 29 straipsnį (tuo metu Jungtinė Karalystė vis dar buvo Europos Sąjungos narė).

Šią ataskaitą sudaro dvi dalys:

- I dalyje apibendrinama valstybių narių pateikta informacija apie Seveso direktyvos įgyvendinimą. 1.1 skirsnyje pateikiama informacija, surinkta naudojantis klausimynu[4], kuriame daugiausia dėmesio skirta anksčiau nustatytoms probleminėms sritims. Šioje santraukoje siekiama įvertinti nuostatų įgyvendinimo lygį ir nurodyti bet kokius šalintinus trūkumus. 1.2 skirsnyje ši informacija papildyta duomenimis apie avarijas, gautais išanalizavus Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro Didelių avarijų pavojaus biuro tvarkomą pranešimų apie dideles avarijas sistemą (EMARS[5]).

[1] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos žaliasis kursas“ (COM/2019/640 *final*).

[2] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui – „Kuriame sveiką planetą visiems, ES veiksmų planas „Siekiant nulinės oro, vandens ir dirvožemio taršos“ (COM/2021/ 400 *final*).

3 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės, iš dalies keičianti ir vėliau panaikinanti Tarybos direktyvą 96/82/EB, OL L 197, 2012 7 24, p. 1–37.

[4] 2014/896/ES: 2014 m. gruodžio 10 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas, kuriuo nustatoma forma, kuria valstybės narės turi teikti informaciją apie tai, kaip įgyvendinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/18/ES dėl didelių, su pavojingomis cheminėmis medžiagomis susijusių avarijų pavojaus kontrolės (pranešta dokumentu Nr. C(2014) 9335).

[5] Pranešimų apie dideles avarijas sistema (https://emars.jrc.ec.europa.eu).

- II dalyje išdėstyti numatomi veiksmai, kurių Komisija imsis bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, siekdama toliau gerinti pramoninių avarijų prevenciją, be kita ko, šalindama įgyvendinimo trūkumus.

Kaip ir ankstesnių vertinimų atvejais, Komisija sudarė sutartį su išorės paslaugų teikėju ir jam pavedė išanalizuoti valstybių narių pateiktas ataskaitas bei kitus svarbius duomenis. Šio rangovo parengtoje ataskaitoje[6] pateikta išsami praneštos informacijos analizė, be kita ko, išanalizuota padėtis kiekvienoje valstybėje narėje, ir kita turima informacija.

Visi 28 valstybių narių pateikti duomenys, taip pat klausimynas ir ankstesnių ataskaitinių laikotarpių ataskaitos taip pat yra viešai prieinami[7].

1. VALSTYBIŲ NARIŲ ATASKAITŲ SANTRAUKA

Visos 28 valstybės narės[8] Komisijai pateikė 2015–2018 m. ketverių metų ataskaitas.

1.1. Objektų statistiniai duomenys

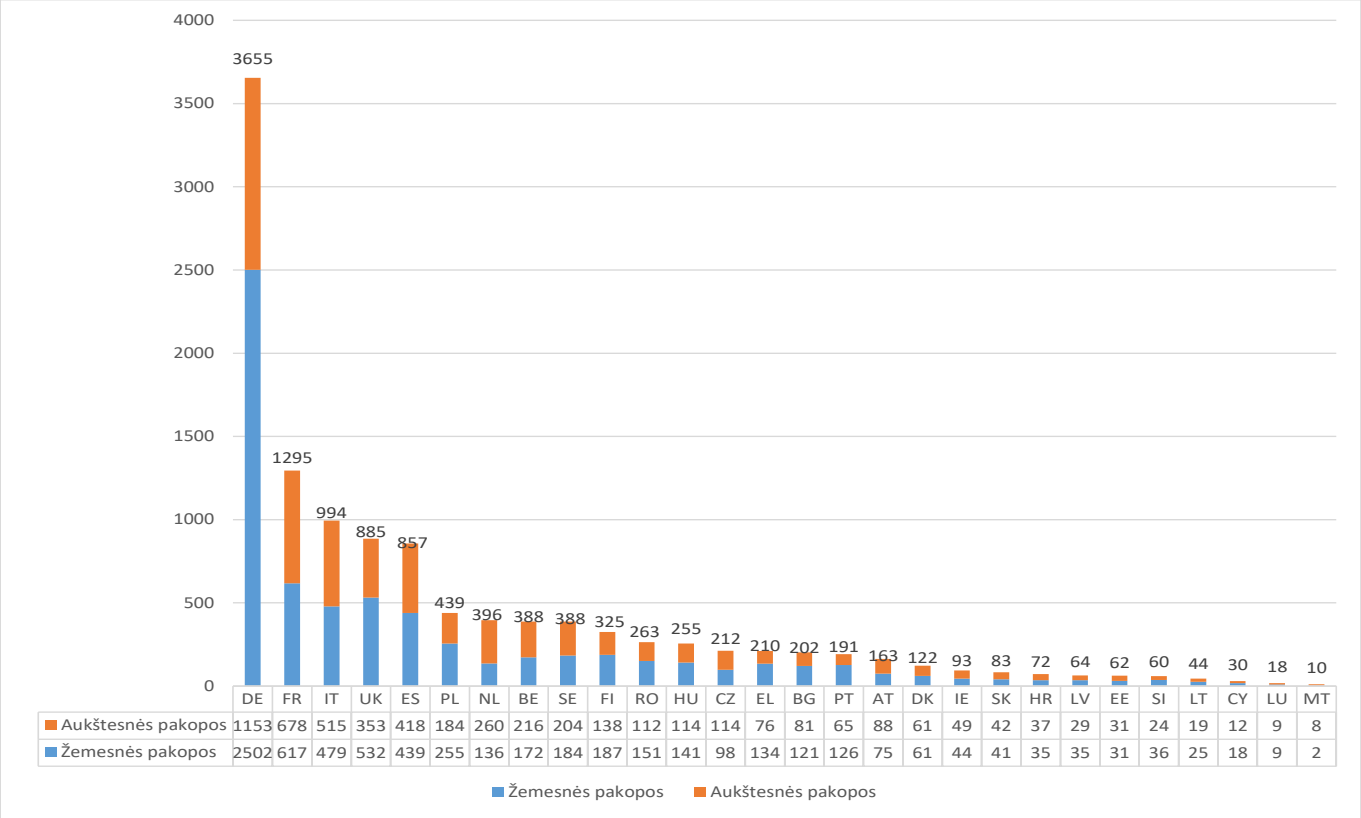
1.1.1. Objektų skaičius

2018 m. valstybės narės pranešė apie iš viso 11 776 objektus, kuriems taikoma Seveso III direktyva (žr. *1 diagramą*). Tai yra daugiau (479) nei ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu (2012–2014 m.), iki kurio pabaigos buvo pranešta apie 11 297 objektus. Didžiausia šių objektų dalis buvo Vokietijoje (31 proc.), Prancūzijoje (11 proc.), Italijoje (8 proc.), Jungtinėje Karalystėje (8 proc.) – atitinkamu ataskaitiniu laikotarpiu ji vis dar buvo ES valstybė narė – ir Ispanijoje (7 proc.).

Ataskaitiniu laikotarpiu aukštesnės pakopos objektų (angl. *UTE*, *upper-tier establishment*) ir žemesnės pakopos objektų (angl. *LTE*, *lower-tier establishment*)[9] dalis beveik nekito: vidutiniškai 43 proc. (5 090 objektų) UTE ir 57 proc. (6 686 objektai) LTE.

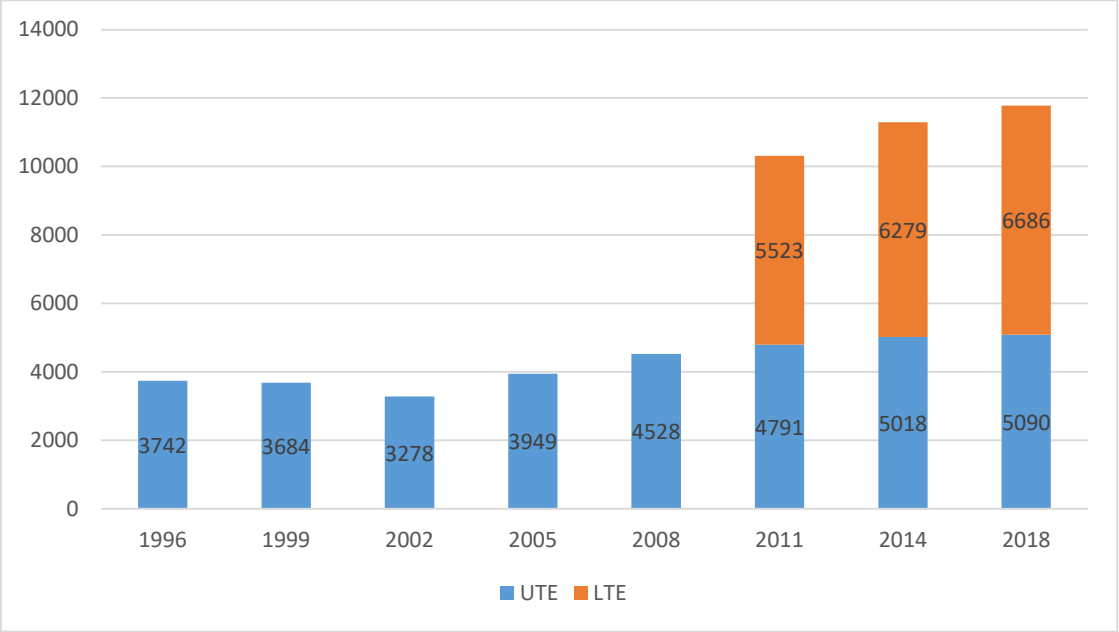
[6] https://circabc.europa.eu/w/browse/df2c6a1c-99bb-4b13-b68c-b8a1e33c95c5
[7] https://circabc.europa.eu/w/browse/4cc9ca17-0920-4d8a-8796-6ffa170612b7
[8] 2015–2018 m. laikotarpiu Jungtinė Karalystė buvo ES valstybė narė.
[9] Direktyva taikoma objektams, kuriuose gali būti pavojingų cheminių medžiagų (pvz., jas perdirbant arba sandėliuojant), kurių kiekis viršija tam tikrą ribą. Priklausomai nuo pavojingų cheminių medžiagų kiekio, objektai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės pakopos objektus, o pastariesiems taikomi griežtesni reikalavimai.

1 diagrama. Seveso objektų skaičius 2018 m.

Kaip matyti iš *2 diagramos*, nustatytas lėtas, tačiau tolygus objektų, kuriems taikoma direktyva, skaičiaus didėjimas. Tai reikia vertinti atsižvelgiant į tai, kad per šį laikotarpį įvyko trys ES plėtros etapai (2004, 2007 ir 2013 m.), o 2012 m. peržiūrėjus Seveso II direktyvą padaugėjo pavojingų cheminių medžiagų, kurioms taikoma Seveso III direktyva. Duomenis apie žemesnės pakopos objektus pradėta pranešti tik nuo 2009–2011 m. ataskaitinio laikotarpio.

2 diagrama. Objektų, apie kuriuos pranešta, skaičiaus raida[10]

Iš veiklos rūšių, pagal kurias Seveso objektai skirstomi į kategorijas, beveik 45 proc. visų objektų vykdoma keturių rūšių veikla:

(1) bendroji cheminių medžiagų gamyba ir paskirstymas (1 850 objektų – 15,1 proc.);
(2) elektros energijos gamyba, tiekimas ir paskirstymas (1 606 objektai – 13,2 proc.);
(3) kuro laikymas (1 190 objektų – 9,8 proc.);
(4) didmeninė ir mažmeninė prekyba (930 objektų – 7,6 proc.).

1.1.2. Išorės avariniai planai

Pagal Seveso III direktyvos 12 straipsnį reikalaujama, kad veiklos vykdytojai kompetentingoms institucijoms pateiktų informaciją, kuri joms reikalinga parengti išorės avarinius planus (angl. *EEP*, *external emergency plan*) aukštesnės pakopos objektams. Šie planai yra svarbūs siekiant greitai ir suderintai reaguoti į dideles avarijas ir atlieka ypač svarbų vaidmenį mažinant tų avarijų padarinius.

Jie taip pat turi būti peržiūrimi ir išbandomi ne rečiau kaip kas treji metai.

1.1.2.1. Išorės avarinių planų rengimas

Kaip matyti iš *3 diagramos*, ataskaitinio laikotarpio pabaigoje išorės avariniai planai buvo parengti dėl daugumos aukštesnės pakopos objektų. 2015–2018 m. laikotarpio pabaigoje vidutiniškai 91 proc. aukštesnės pakopos objektų turėjo EEP. 4 proc. objektų neturėjo EEP, nes kompetentingos institucijos, remdamosi Seveso III direktyvos 12

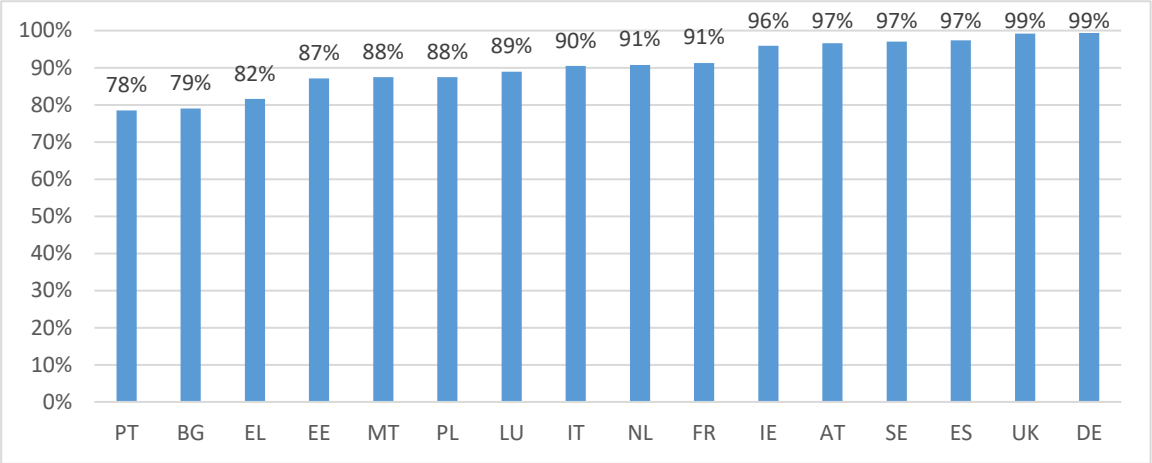
[10] 1996 ir 1999 m. duomenys nėra visiškai palyginami dėl skirtingų objektų ir įrenginių apibrėžčių. Apie kelis to paties objekto įrenginius galėjo būti pranešta atskirai; tuo galima paaiškinti akivaizdų jų skaičiaus sumažėjimą 2002 m. Be to, pavojingų cheminių medžiagų klasifikavimas pasikeitė priėmus Seveso III direktyvą.

straipsnio 8 dalimi, nusprendė, kad, atsižvelgiant į saugos ataskaitoje pateiktą informaciją, reikalavimas parengti EEP netaikomas.

Dažniausiai kompetentingos institucijos, siekdamos pateisinti, kodėl EEP buvo neparengtas, nurodo, kad, remiantis jų vertinimu, didelių avarijų poveikis nebūtų jaučiamas už objekto ribų ir (arba) nekeltų galimos rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai. Kitas pateiktas paaiškinimas – avarijų scenarijai tam tikrais atvejais buvo numatyti kituose avarijų likvidavimo planuose (pavyzdžiui, jūrų ir pakrančių avarijų planuose arba kompetentingos priešgaisrinės tarnybos reagavimo plane).

Likę 5 proc. aukštesnės pakopos objektų (t. y. daugiau kaip 200 ES aukštesnės pakopos objektų) neturėjo EEP, o tai rodo, kad nesilaikoma Seveso III direktyvos nuostatų. Ši padėtis, palyginti su ankstesniu ataskaitiniu laikotarpiu, kai EEP neturėjo 12 proc. aukštesnės pakopos objektų, pagerėjo.

3 diagrama. Aukštesnės pakopos objektų, kuriems per ataskaitinį laikotarpį buvo parengtas EEP arba iš kurių jo nebuvo reikalaujama, dalis[11]

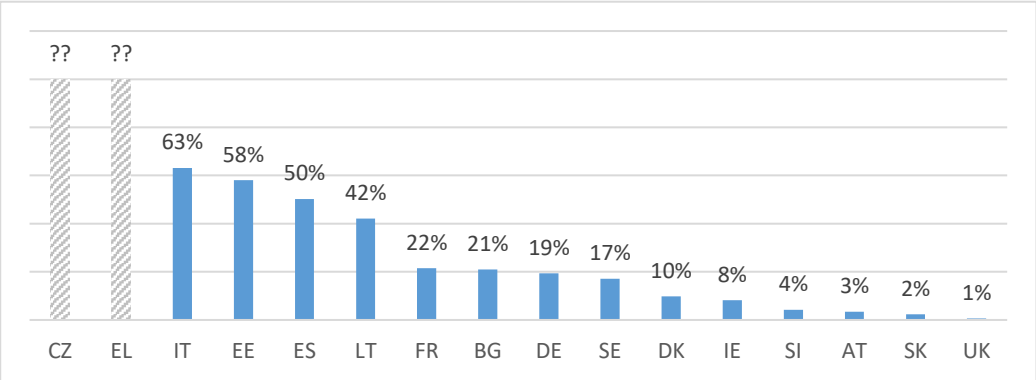
1.1.2.2.Išorės avarinių planų bandymas ir peržiūra

Kalbant apie Seveso III direktyvos 12 straipsnio 6 dalį ir valstybių narių pareigą užtikrinti, kad išorės avariniai planai būtų peržiūrimi, išbandomi ir prireikus atnaujinami ne rečiau kaip kas trejus metus, 2015–2018 m. ataskaitiniu laikotarpiu, palyginti su ankstesniais, padėtis šiek tiek pagerėjo. Iš tiesų, 2006–2008 m. ataskaitiniu laikotarpiu patikrinta ir išbandyta 60 proc. išorės avarinių planų. 2009–2011 m. ši dalis padidėjo iki 73 proc., o iki 2014 m. pabaigos pasiekė 75 proc. 2015–2018 m. ataskaitiniu laikotarpiu iš visų 5 090 aukštesnės pakopos objektų buvo išbandyta 77 proc. EEP.

Komisija pažymi, kad padėtis valstybėse narėse skiriasi: dauguma valstybių narių deramai laikosi Seveso III direktyvos nuostatų, susijusių su EEP bandymu ir peržiūra, o keliose kitose valstybėse narėse jų labai dažnai nesilaikoma. Nurodyta informacija pateikta *4 diagramoje*.

[11] Pastaba. Diagramoje nepaminėtos valstybės narės pranešė, kad jos laikosi įpareigojimo parengti EEP aukštesnės pakopos objektams.

4 diagrama. 2015–2018 m. laikotarpiu neišbandyti išorės avariniai planai[12]

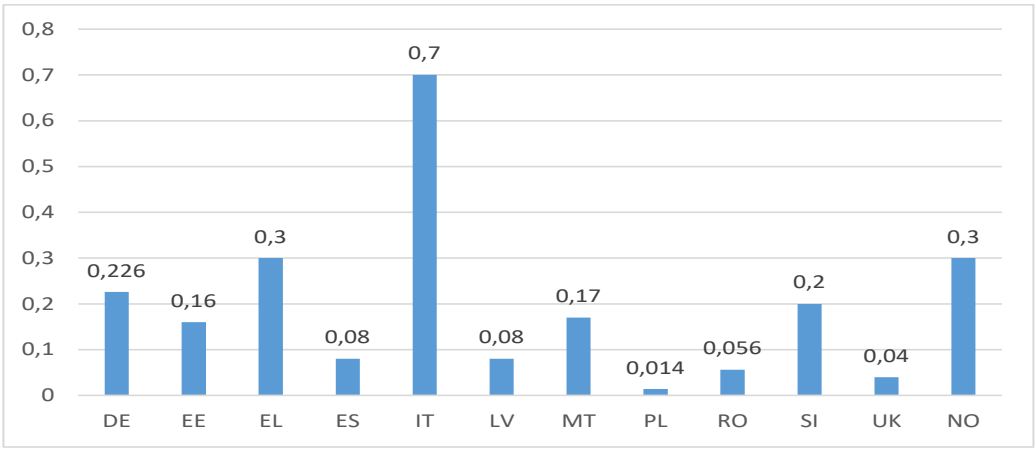
1.1.3. Visuomenei teikiama informacija

Pagal 14 straipsnio 1 dalį valstybės narės turi užtikrinti, kad V priede nurodyta informacija būtų nuolat prieinama visuomenei, taip pat ir elektroniniu būdu.

Informacija apie visus objektus yra nuolat prieinama, taip pat ir elektroniniu būdu, ir prireikus 17 valstybių narių ją atnaujina. Likusios 11 valstybių narių neužtikrino visiškos atitikties 14 straipsnio 1 daliai[13], net jei ši informacija yra prieinama visuomenei jos prašymu.

Valstybių narių buvo paprašyta pranešti apie objektų, apie kuriuos informacija, nurodyta direktyvos V priede, buvo neprieinama, dalį. Ši informacija pateikta *5 diagramoje.*

5 diagrama. Objektų, apie kuriuos V priede nurodyta informacija ***nėra*** *nuolat prieinama, dalis*[14]

[12] Pastaba. Diagramoje nepaminėtos valstybės narės pranešė, kad 2015–2018 m. išbandė visus EEP. Graikija ir Čekija pranešė išbandžiusios tik dalį visų EEP, tačiau nenurodė, kiek jų nebuvo išbandyta, todėl diagramoje jos pažymėtos pilka spalva.

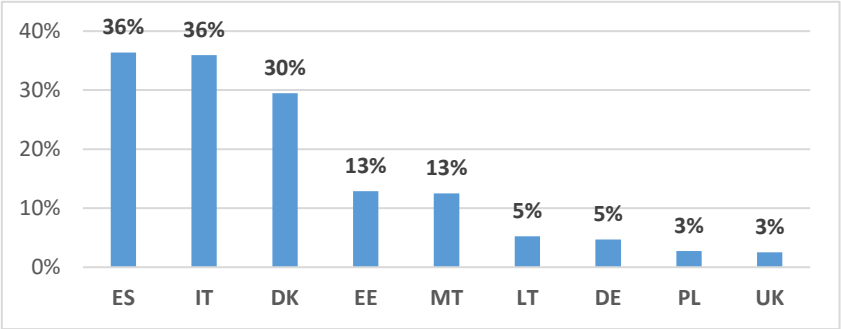
[13] Pažeidimo nagrinėjimo procedūros pradėtos arba pradedamos prieš tas valstybes nares, kuriose 14 straipsnio 1 dalies nesilaikoma dėl neteisingo perkėlimo į nacionalinę teisę. Kitais reikalavimų nesilaikymo atvejais Komisija toliau tirs pagrindines reikalavimų nesilaikymo priežastis. Jei tokius trūkumus, dėl kurių padidėja avarijų rizika ir kyla pavojus, kad nebus pasiekti direktyvos tikslai, lemtų struktūrinės, o ne trumpalaikio pobūdžio problemos, Komisija svarstys galimybę prireikus pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą.

[14] Pastaba. Diagramoje nepaminėtos valstybės narės pranešė, kad V priede pateikta informacija apie visus jų teritorijoje esančius objektus yra nuolat prieinama.

Be to, 14 straipsnio 2 dalyje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, jog tik aukštesnės pakopos objektų atveju visiems asmenims, kuriuos, tikėtina, gali paveikti didelė avarija, reguliariai ir be atskiro prašymo būtų pateikiama informacija apie saugos priemones ir apie tai, kaip reikia elgtis įvykus didelei avarijai.

Iš viso 92 proc. aukštesnės pakopos objektų tokią informaciją paskelbė viešai. Tai 11 proc. daugiau, palyginti su 81 proc. aukštesnės pakopos objektų, kurie šią informaciją buvo paskelbę 2012–2014 m. ataskaitiniu laikotarpiu. Informacija, pateikta apie šį įgyvendinimo aspektą, pateikta *6 diagramoje*.

6 diagrama. Aukštesnės pakopos objektų atvejų, kuriais visuomenė ***nebuvo*** *aktyviai informuojama apie saugos priemones ir apie būtiną elgseną, bendras skaičius ir procentinė dalis (%)*[15]

1.1.4. Patikrinimai

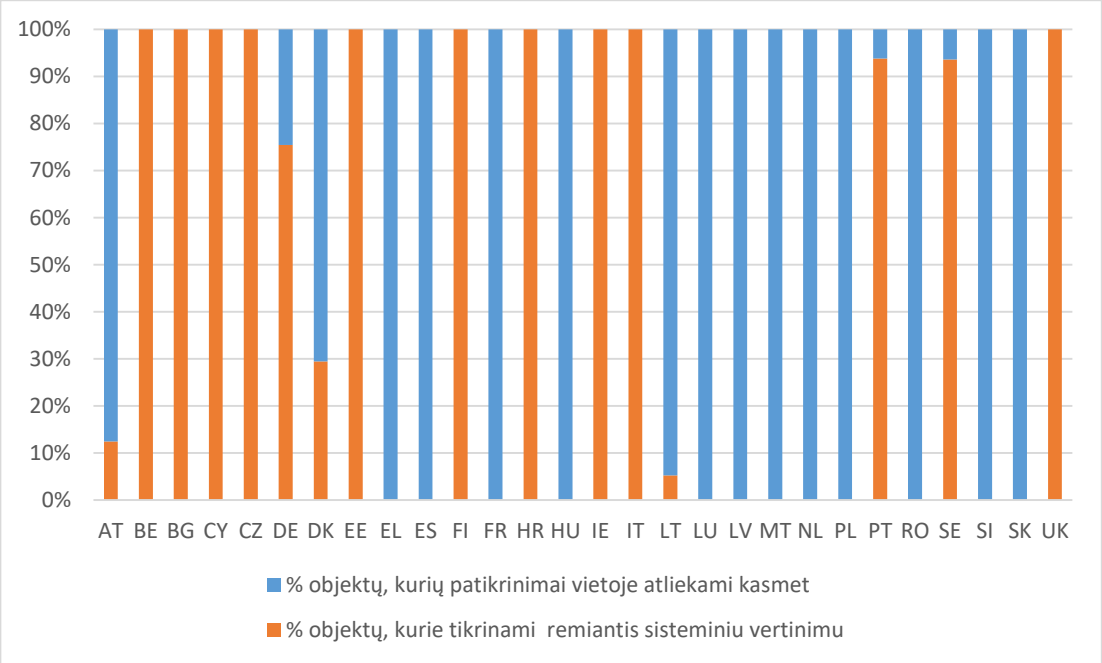
Seveso III direktyvos 20 straipsnyje reikalaujama, kad valstybės narės sukurtų patikrinimų sistemą ir parengtų visų objektų patikrinimų programą. Aukštesnės pakopos objektai turi būti tikrinami kas dvylika mėnesių, o žemesnės pakopos objektai – kas trisdešimt šešis mėnesius, išskyrus atvejus, kai taikoma sisteminiu vertinimu pagrįsta patikrinimų programa.

Pagal 20 straipsnio 5 dalį sisteminis atitinkamų objektų keliamų pavojų vertinimas grindžiamas bent jau galimu atitinkamų objektų poveikiu žmonių sveikatai ir aplinkai, taip pat su Seveso III direktyvos reikalavimų laikymusi susijusiais duomenimis. Šie kriterijai užtikrina bent tokį patį veiksmingumo lygį, kaip ir kasmet ar kas trejus metus atliekami patikrinimai. Ši nuostata taikoma ir aukštesnės, ir žemesnės pakopos objektams.

Kai tinkama, taip pat atsižvelgiama į atitinkamas patikrinimų, atliktų pagal kitus Sąjungos teisės aktus, išvadas.
Remiantis kompetentingų institucijų pateiktais šio paskutinio ataskaitinio laikotarpio duomenimis, šiuo metu dauguma aukštesnės pakopos objektų (3 556 iš visų 5 090 aukštesnės pakopos objektų) tikrinami kasmet (žr. *7 diagramą*). Likusių objektų patikrinimų programa (įskaitant patikrinimų vietoje dažnumą) yra pagrįsta sisteminiu atitinkamų objektų didelės avarijos pavojų vertinimu.

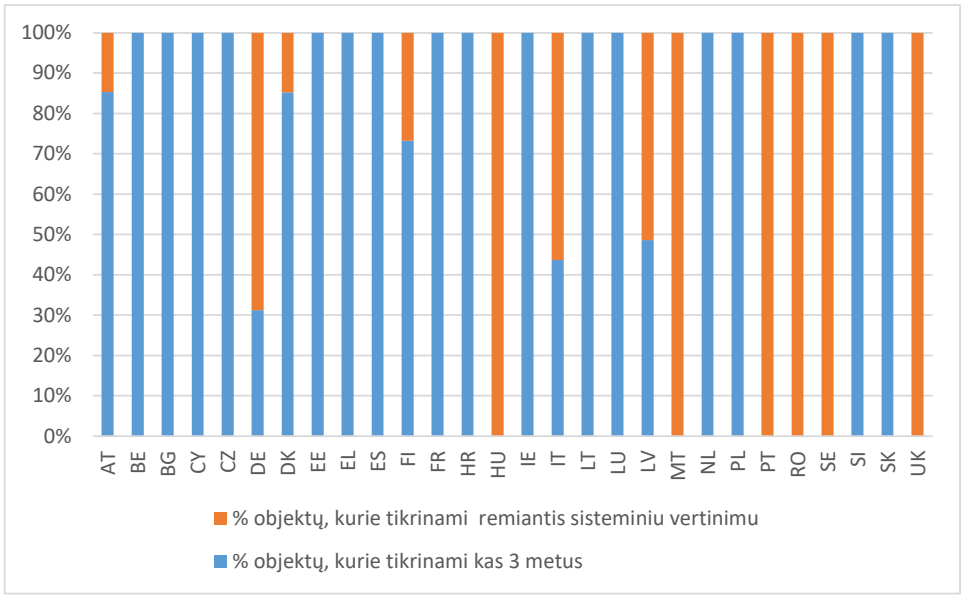
7 diagrama. Patikrintų aukštesnės pakopos objektų dalis pagal valstybes nares

[15] Pastaba. Diagramoje nepaminėtos valstybės narės pranešė, kad visi jų teritorijoje esantys objektai pateikė tokią informaciją visuomenei.

Beveik visi žemesnės pakopos objektai (6 140 iš 6 686 žemesnės pakopos objektų) tikrinami kas trejus metus (žr. *8 diagramą*). Likusių objektų patikrinimų programa (įskaitant patikrinimų vietoje dažnumą) yra pagrįsta sisteminiu atitinkamų objektų didelės avarijos pavojų vertinimu.

8 diagrama. Patikrintų žemesnės pakopos objektų dalis pagal valstybes nares

1.1.5. Draudimas eksploatuoti, sankcijos ir kitos prievartinės priemonės

Pagal Seveso III direktyvos 19 straipsnį valstybės narės uždraudžia eksploatuoti bet kokį objektą, jei veiklos vykdytojo taikomos didelių avarijų prevencijos ar švelninimo priemonės turi rimtų trūkumų, pavyzdžiui, nustatyta susirūpinimą keliančių atvejų, kai netaikomos patikrinimo ataskaitoje nurodytos būtinos priemonės. Be to, 28 straipsnyje numatyta, kad valstybės narės nustato sankcijas, taikytinas pažeidus nacionalines

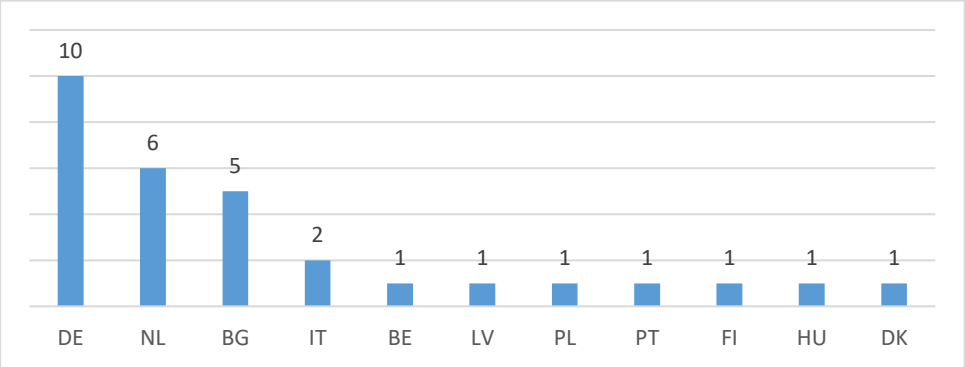
nuostatas, priimtas pagal Seveso III direktyvą. Sankcijos yra veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos.

Dauguma valstybių narių nepranešė apie jokius atvejus, kuriais objekto eksploatavimas būtų uždraustas dėl to, kad veiklos vykdytojo taikytos didelių avarijų prevencijos ar švelninimo priemonės ataskaitiniu laikotarpiu turėjo rimtų trūkumų (žr. *9 ir 10 diagramas*). Iš viso per ataskaitinį laikotarpį užregistruotos 8 207 priverstinės priemonės. Daugiausia tokių atvejų užregistruota Nyderlanduose (4 023) ir Rumunijoje (3 586).

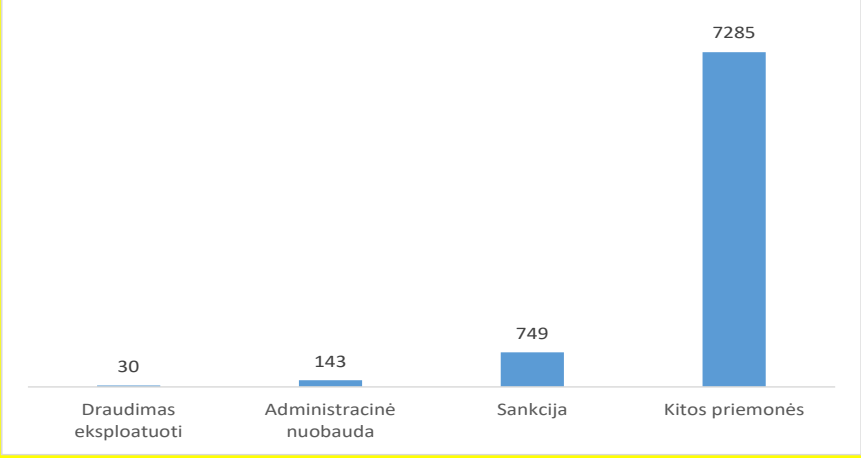
Kai kurios valstybės narės pateikė išsamią informaciją apie bendrą taikytų sankcijų sumą (pavyzdžiui, Slovakija – 25 250 EUR, Latvija – 6 335 EUR).

Apskritai pirmenybė teikiama ne vykdymo užtikrinimo priemonėms, o taisomiesiems veiksmams, pavyzdžiui, įspėjimų teikimui. Glaudesnis bendradarbiavimas su veiklos vykdytojais paprastai yra veiksmingas, todėl prievartos veiksmai ir sankcijos yra veikiau išimtis.

9 diagrama. Bendras objektų, kuriuos eksploatuoti per ataskaitinį laikotarpį buvo uždrausta, skaičius

10 diagrama. Bendras priverstinių priemonių, apie kurias pranešta, skaičius pagal priemonės tipą

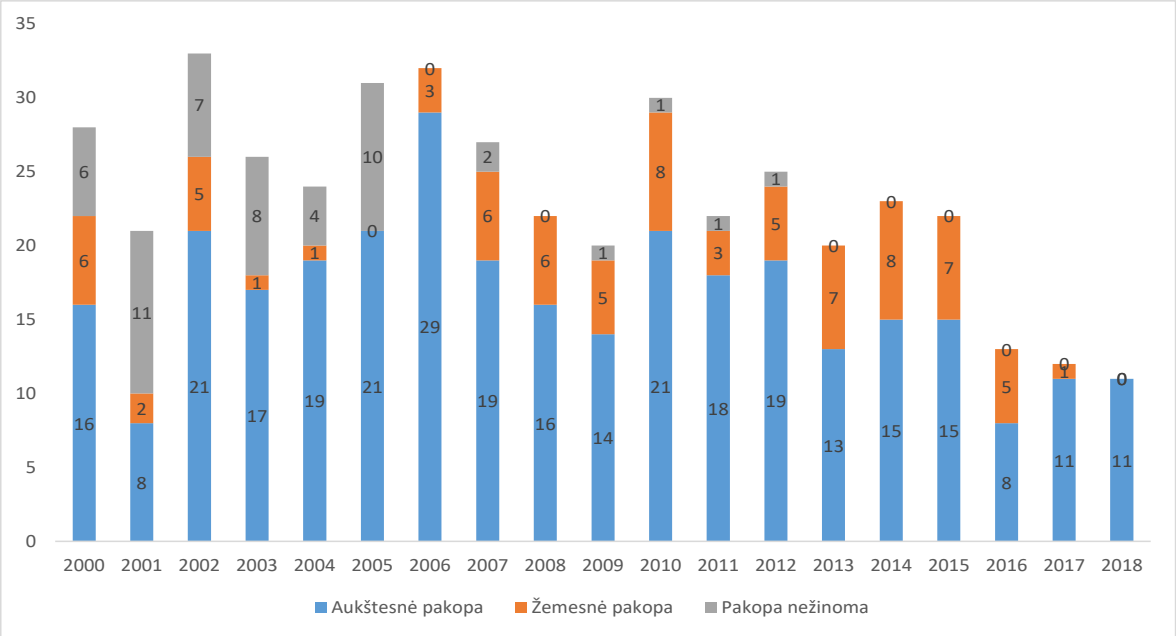
1.2. Didelių avarijų statistika

Didelių avarijų skaičius yra vienas pagrindinių rodiklių, pagal kuriuos vertinamas bendras Seveso III direktyvos veiksmingumas, siekiant kuo labiau sumažinti avarijų skaičių ir jų neigiamą poveikį. Pagal 18 straipsnį valstybės narės praneša Komisijai apie jų teritorijoje įvykusias dideles avarijas, atitinkančias VI priede nustatytus kriterijus.

Nuo 2000 iki 2018 m. EMARS duomenų bazėje užregistruoti duomenys apie iš viso 518 avarijų. Iš šių 518 avarijų 442 (85 proc.) buvo pripažintos didelėmis avarijomis, atitinkančiomis Seveso III direktyvos VI priede nustatytus kriterijus. Kaip matyti iš *11 diagramos*, didelių avarijų skaičius pastaraisiais metais išliko stabilus, nors objektų, kuriems taikoma Seveso III direktyva, skaičius padidėjo. Per 2005–2015 m. laikotarpį, remiantis patikrintais duomenimis, avarijų skaičius yra mažiau kaip 25 per metus iš viso 11 776 objektuose, kuriems taikomi direktyvos reikalavimai[16].

Atsižvelgiant į labai aukštą ES industrializacijos lygį, iš toliau pateikiamų duomenų matyti, kad Seveso III direktyva veiksmingai padeda siekti, kad didelės avarijos įvyktų kuo rečiau. Ji taip pat plačiai laikoma pramoninių avarijų politikos etalonu ir jos pavyzdžiu seka daug kitų pasaulio valstybių rengdamos savo teisės aktus.

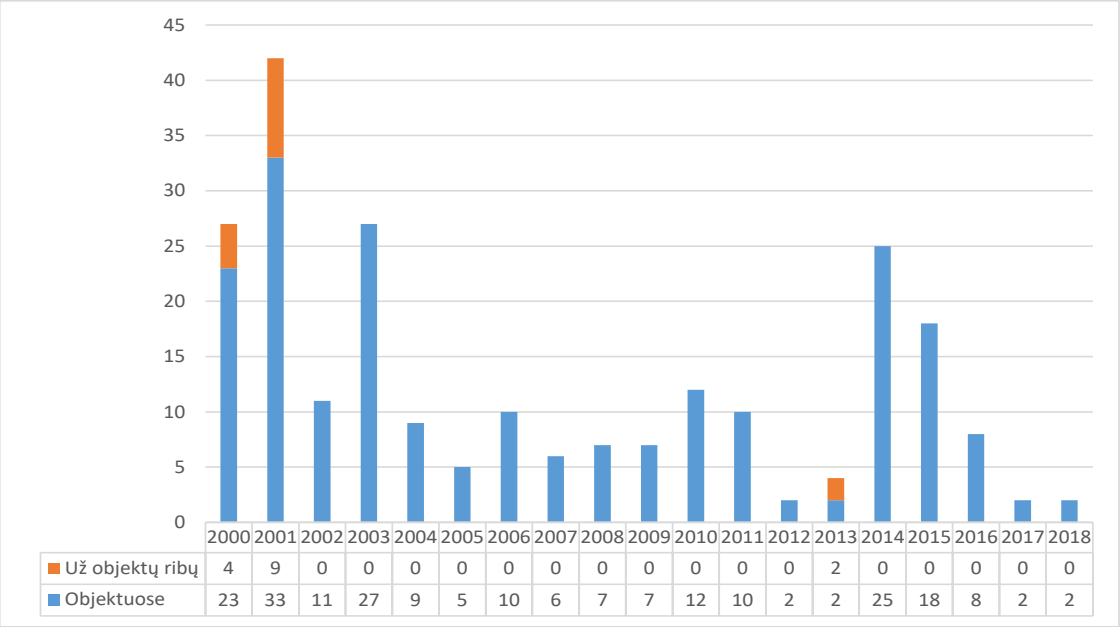
11 diagrama. Didelių avarijų, atitinkančių bent vieną VI priedo kriterijų, skaičius 2000–2018 m. laikotarpiu

Nors pastaraisiais metais dėl didelių cheminių avarijų žuvo gana nedaug žmonių, 2014 ir 2015 m. žuvusiųjų skaičius buvo daug didesnis, o tai rodo, kaip svarbu išlaikyti budrumą dėl cheminių avarijų rizikos (žr. *12* ir *13 diagramas*).

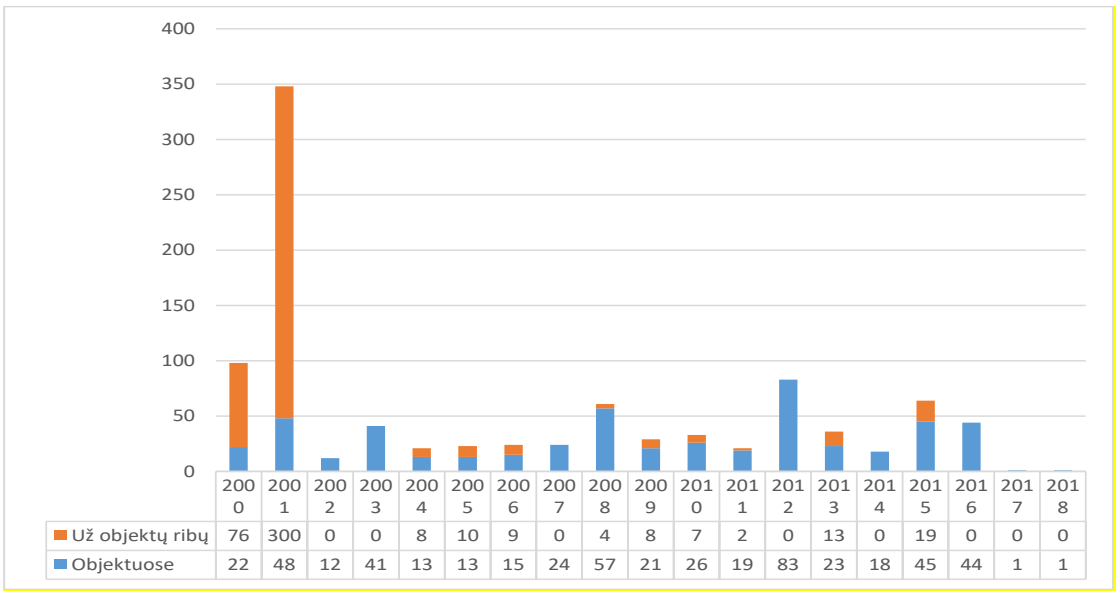
[16] Ši ataskaita apima 2015–2018 m. laikotarpį, tačiau valstybių narių pateiktą 2016–2018 m. informaciją reikėtų vertinti atsargiai, nes tikėtina, kad ji EMARS duomenų bazėje yra neišsami dėl vėluojančių tyrimų, vidaus peržiūrų ir vertimo.

12 diagrama. Mirties atvejai objektuose ir už jų ribų 2000–2018 m.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Už objektų ribų	4	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Objektuose	23	33	11	27	9	5	10	6	7	7	12	10	2	2	25	18	8	2	2

13 diagrama. Sužeidimų atvejai objektuose ir už jų ribų 2000–2018 m.

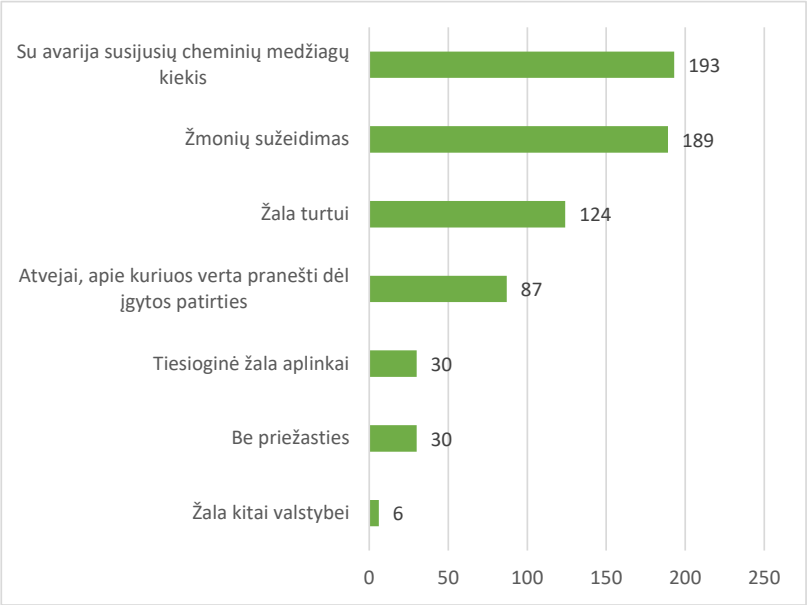

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Už objektų ribų	76	300	0	0	8	10	9	0	4	8	7	2	0	13	0	19	0	0	0
Objektuose	22	48	12	41	13	13	15	24	57	21	26	19	83	23	18	45	44	1	1

2000–2018 m. laikotarpiu iš VI priede nurodytų 6 kriterijų, pagal kuriuos Komisijai pranešama apie didelę avariją, dažniausiai buvo pranešama apie šiuo kriterijus (jie išliko nepakitę):

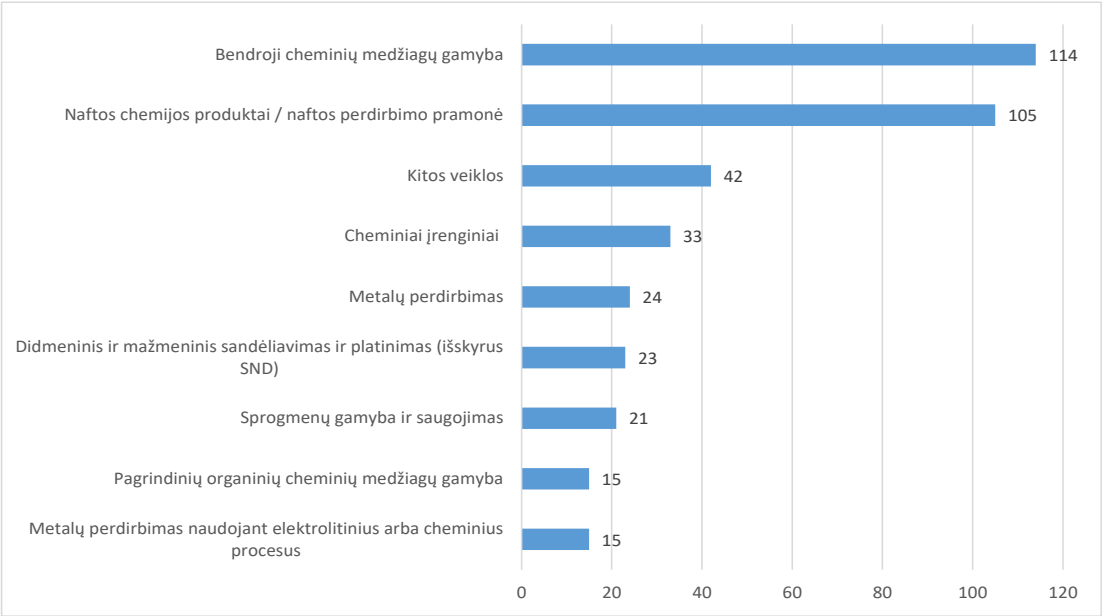
- su avarija susijusių cheminių medžiagų kiekis;
- žmonių sužeidimas;
- turtui padaryta žala.

14 diagrama. Kriterijai, pagal kuriuos EMARS pranešta apie dideles avarijas 2000–2018 m. laikotarpiu[17, 18]

Iš surinktų duomenų apie pramonės veiklą matyti, kad cheminių medžiagų gamybos (114 didelių avarijų) ir naftos chemijos produktų ir naftos perdirbimo pramonės (105 didelės avarijos) sektoriuose įvyksta daugiausia didelių avarijų (žr. *15 diagramą*).

15 diagrama. Avarijų ir incidentų skaičius pagal veiklos rūšį 2000–2018 m.

[17] Pranešimo apie avarijas kriterijų suma viršija bendrą visų avarijų, apie kurias pranešta, skaičių, nes viena avarija gali atitikti kelis kriterijus.
[18] VI priede nustatyti pranešimo Komisijai apie didelę avariją kriterijai.

2 PRAMONINIŲ AVARIJŲ PREVENCIJOS GERINIMO BŪDAI

Valstybių narių pateikti duomenys apie Seveso III direktyvos įgyvendinimą yra naudinga informacija, kuria remiantis galima nustatyti pramoninių avarijų prevencijos gerinimo veiksmus. Šiuo tikslu buvo nustatyti trys pagrindiniai svertai, kurie leidžia prasmingai įvertinti jos taikymo sritį:

1. veiksmingesnis direktyvos įgyvendinimas ir atitikties jai didinimas;
2. ataskaitų teikimo tobulinimas ir racionalizavimas;
3. valstybių narių ir Komisijos mainų, susijusių su įgyta patirtimi ir gerosios praktikos pavyzdžiais, intensyvinimas.

Veiksmingesnis Seveso III direktyvos įgyvendinimas ir atitikties jai didinimas

Seveso III direktyva turėjo būti perkelta į valstybių narių teisinę sistemą iki 2015 m. birželio 1 d. 16 valstybių narių laiku neperkėlė direktyvos į nacionalinę teisę, todėl Komisija 2015–2017 m. pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūras dėl nepranešimo apie perkėlimo priemones. Vėliau visos bylos buvo nutrauktos, nes gauti pranešimai apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemones.

Komisija taip pat atidžiai stebėjo, ar direktyvos nuostatos į nacionalinę teisę perkeliamos tinkamai. Perkėlimo į nacionalinę teisę problemų nustatyta 16 valstybių narių. Joms spręsti pradėtos arba pradedamos pažeidimų nagrinėjimo procedūros.

Nors, kaip matyti iš valstybių narių ataskaitų analizės, padėtis iš esmės kasmet gerėja, Komisija nustatė tam tikrų trūkumų ir tirs pagrindines reikalavimų (pavyzdžiui, susijusių su EEP ir visuomenei teikiama informacija) nesilaikymo priežastis.

Jei tokius trūkumus, dėl kurių padidėja avarijų rizika ir kyla pavojus, kad nebus pasiekti direktyvos tikslai, lemtų struktūrinės, o ne trumpalaikio pobūdžio problemos, Komisija svarstys galimybę prireikus pradėti pažeidimo tyrimo procedūrą[19].

Ataskaitų teikimo tobulinimas ir racionalizavimas

Komisija toliau sieks tobulinti ir racionalizuoti ataskaitų teikimo procesą, taip pat maksimaliai padidinti sinergiją susiejant įvairias duomenų bazes, kuriose kaupiami duomenys apie pramoninius objektus. Taip siekiama pagerinti valstybių narių teikiamų duomenų aktualumą ir kokybę, o kartu sumažinti administracinę naštą.

Pirma, Komisija nori patobulinti didelių pramoninių avarijų duomenų bazę (EMARS[20]), į kurią šiuo metu įtraukta nedaug informacijos apie platesnio masto, ilgalaikes socialines ir ekonomines pasekmes (pvz., prarastą ar sugadintą turtą, ilgalaikę žalą aplinkai, prarastas darbo vietas, sugadintą reputaciją, ilgalaikį poveikį apylinkėms), nes pateikiama informacija paprastai susijusi su tiesioginiu poveikiu (pvz., sužalojimais ir mirtimis). Išsamesnis avarijų socialinio, ekonominio ir aplinkosauginio poveikio vertinimas yra aktualus siekiant tinkamiau sušvelninti ilgalaikius didelių pramoninių avarijų padarinius.

[19] Vadovaudamasi vykdymo užtikrinimo prioritetais, nustatytais komunikate „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“ (C(2016)8600 *final*).

[20] Didelių avarijų pavojaus biuro portalas MINERVA – techninės informacijos ir priemonių rinkinys, kuriuo remiama ES politika dėl didelių cheminių pavojų kontrolės, https://emars.jrc.ec.europa.eu/en/emars/accident/search.

Antra, Komisija norėtų patobulinti ataskaitų apie *avarijas be padarinių* teikimą. Tai incidentai, kurių metu nebuvo sugadintas turtas ir sužeisti žmonės, tačiau kurių metu galėjo būti nesunkiai padaryta žala ar sužaloti žmonės. Todėl tai yra vertingas informacijos šaltinis, iš kurio galima pasisemti visoje ES įgytos patirties.

Trečia, tikėtina, kad ataskaitos apie pastarųjų metų dideles pramonines avarijas yra neišsamios dėl laiko, reikalingo išsamiems teisminiams tyrimams atlikti, trūkumo ir dėl to, kad pagal dabartinę ataskaitų teikimo sistemą sudėtinga teikti dviejų etapų ataskaitas. Ateityje ataskaitų teikimo sistema turėtų būti patobulinta, kad būtų lengviau teikti dviejų etapų ataskaitas: 1) trumpą preliminarią ataskaitą, pateikiamą netrukus po įvykusios avarijos, ir 2) išsamią ataskaitą, pateikiamą atlikus visus atitinkamus tyrimus.

Galiausiai, nustačius daugiau statistinių rodiklių valstybių narių ataskaitose (pavyzdžiui, inspektorių ir patikrinimų skaičių), būtų galima geriau stebėti, kaip laikomasi direktyvoje nustatytų reikalavimų. Tai taip pat būtų svarbi informacija, ypač siekiant įgyti patirties, kaip pagerinti pramoninių avarijų prevenciją, ir galėtų būti naudinga integruotai nulinės taršos tikslo įgyvendinimo stebėsenos ir perspektyvų sistemai.

Valstybių narių ir Komisijos mainų intensyvinimas

Darbas, susijęs su didelių pramoninių avarijų metu įgyta patirtimi, ir patikrinimai yra pagrindiniai elementai, padedantys palaikyti pramoninės saugos kultūrą visoje Europos Sąjungoje ir gerinti avarijų prevenciją bei švelninti jų padarinius.

Komisija vykdo svarbias misijas, susijusias su pramoninių avarijų prevencija. Tai visų pirma pasakytina apie pramoninių avarijų analizę, paramą valstybėms narėms rizikos ir padarinių analizės srityje, vadovavimą techninei darbo grupei patikrinimo klausimais ir patikrinimo priemonių teikimą. Šį darbą reikia tęsti ir stiprinti, kad būtų pasiekti Europos žaliajame kurse nustatyti tikslai.

Šioje ataskaitoje aptariamu laikotarpiu Komisija glaudžiai bendradarbiavo su valstybėmis narėmis, siekdama prireikus pagerinti jų gebėjimų stiprinimą ir apibrėžti veiksmų, kurie turi būti įgyvendinami siekiant pagerinti pramoninių avarijų prevenciją, sistemą. Ateinančiais metais tai galėtų apimti tolesnę paramą teikiant ataskaitas apie avarijas be padarinių, įtraukiant į ataskaitas ilgalaikį poveikį ir gilinant supratimą apie avarijų socialinį, ekonominį poveikį ir poveikį aplinkai.

Laipsniška pažanga cheminių medžiagų rizikos valdymo srityje (pavyzdžiui, labai didelį susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų nustatymas, svarbiausių reikmių kriterijų apibrėžtis[21], siūlymas pavesti Komisijai atlikti auditą valstybėse narėse), kurią tikimasi pasiekti įgyvendinus Europos žaliąjį kursą, visų pirma jo Nulinės taršos veiksmų planą ir su juo susijusią cheminių medžiagų strategiją tvarumui užtikrinti[22], dar labiau pagerins žinias, būtinas siekiant geriau užkirsti kelią pramoninėms avarijoms.

[21] Atsižvelgiant į svarbiausių reikmių apibrėžtį Monrealio protokole dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų, kuri įtraukta siekiant padėti nustatyti, ar naudoti tam tikrą cheminę medžiagą tikrai yra būtina, tačiau kartu pripažįstant, kad ES cheminių medžiagų reglamentavimo sistema aprėpia daug daugiau cheminių medžiagų nei siauresnės taikymo srities Monrealio protokolas.

[22] Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl cheminių medžiagų strategijos tvarumui užtikrinti kuriant aplinką be toksinių medžiagų, Dokumentas COM(2020) 667.

3 IŠVADOS

Seveso III direktyva, taikoma maždaug 12 000 objektų, kuriuose gali būti pavojingų cheminių medžiagų, yra veiksminga priemonė, padedanti itin industrializuotai Europos Sąjungai siekti nulinės taršos tikslo, užtikrinant pramoninių avarijų prevenciją. 2005–2015 m. laikotarpiu ES kasmet vidutiniškai įvyko mažiau nei 25 didelės avarijos, o jų poveikis vis mažėjo. Ši direktyva plačiai laikoma pramoninių avarijų politikos etalonu ir jos pavyzdžiu seka daug kitų pasaulio valstybių rengdamos savo teisės aktus.

Valstybių narių ataskaitų analizė rodo, kad, vertinant beveik pagal visus rodiklius (visuomenės informavimo, EEP rengimo, sužalojimų skaičiaus ir kt.), palyginti su ankstesnių laikotarpių duomenimis, Seveso III direktyvos nuostatų įgyvendinimas pagerėjo.

Tačiau kiekviena avarija – tai avarija, kuri neturėjo įvykti. Tad reikia toliau gerinti avarijų prevenciją, kaip raginama Europos žaliajame kurse ir Nulinės taršos veiksmų plane. Dėl šios priežasties Komisija dar aktyviau rems tinkamą Seveso III direktyvos nuostatų įgyvendinimą ir prireikus imsis vykdymo užtikrinimo priemonių, siekdama užtikrinti, kad šių nuostatų būtų veiksmingai laikomasi ir kad jos duotų numatytą naudą aplinkai ir sveikatai. Ji taip pat stiprins bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis, kad pagerintų pramoninių avarijų prevenciją.

Šiuo tikslu Aplinkos GD ir Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD užtikrins Seveso III direktyvos ir Sąjungos civilinės saugos mechanizmo sąveiką, kad būtų pagerinta didelių pramoninių avarijų prevencija, pasirengimas joms ir reagavimas tokių avarijų atveju. Šios pastangos apima būsimą darbą, kuriuo siekiama sudaryti sąlygas integruoti elektroninę Seveso įmonių informacijos paieškos sistemą (eSPIRS) į Pasaulinę įspėjimo apie nelaimes ir koordinavimo sistemą[23], kad veiklos vykdytojai ir valstybių narių kompetentingos institucijos galėtų būti perspėti apie įvykį, galintį sukelti didelę pramoninę avariją. Komisija (Aplinkos GD ir Jungtinis tyrimų centras) ir Europos aplinkos agentūra taip pat inicijuos darbą, kuriuo bus siekiama patobulinti ir racionalizuoti įpareigojimus teikti ataskaitas apie objektus ir dideles avarijas. Be to, Jungtinio tyrimų centro Didelių avarijų pavojaus biuras ir toliau teiks mokslinę ir techninę paramą valstybėms narėms, visų pirma techninėje patikrinimų darbo grupėje ir pagal jos abipusių bendrų vizitų programą.

Šioje ataskaitoje pateikiami naujausi surinkti duomenys ir siekiama objektyviai informuoti apie faktinį Seveso III direktyvos taikymą ir pažangą, padarytą siekiant jos tikslų. Remdamasi tais duomenimis ir informacija, kuri bus pateikta būsimoje 2019–2022 m. laikotarpio ataskaitoje, Komisijai galės įvertinti poreikį 2023 m. peržiūrėti direktyvos taikymo sritį, kaip reikalaujama pagal 29 straipsnio 1 dalį.

[23] https://www.gdacs.org/.